

Elisaveta Bagrjana

RUKE

Što ruku — s blistavom prozirnom kožom,
I tankom nježnom odrom mrežom vena —
Meke su, tople, čarobne ruke — obožavane,
Toliko šaptaja plahih i prevrelih želja,
Toliko topline srca i kucanja u njih je položeno
Kao da su ruke čudotvorne stare ikone
(One, koju narod u srebro okiava
I svoju vjeru, sudbinu i život u nju polaže).

Ponekad se uzdignu ko bijeli lizijani k suncu
A zatim klonu — na buri slonijene grane —
Te ruke, što znađu za rad i umor,
Za teški blud i mnozi plod života,
Topli, krvavi, sveti materinski zagrijač,
Strašni ledeni dodir ljubljene mrtvaca...

Te ruke — koje su držale neviđene tajne,
Tanki su prsti zauzivali plemene uzlove —
I na njima se nekad nizahu prstenovi ljubavi,
Kao nestearnobliještava mistična zvonca.
Eto ruku, u čijim drhtavim okovima
Bjelkstvo ne žudaču, uzetu slobodu ne žudaču...

Danas su one skrštene — tako ravnodušne i
spokojne
Tako ravnodušno osamljene i tako prazne,
Prazne od zla i dobra, od tuge i od radosti,
One će otići — samotne, bespomodne i prazne —
Onamo, gdje nitko od nas ništa ne odnosi.

(S bugarskog preveo Ivo Balentović)

Eme Sezer

UPOZORENJE STRIJELCIMA

Maza mojih kapaka klizeći teškim pločnikom
mojih predzemaljskih očiju
Čekam na rubu svijeta putnike-što-se-više-
vratiti neće
dajte mi
mlijeka djetinjstva, hljebova od kiše, brašna od
pomoći i od baobaba
moje ruke izbodene džbunjem zvijezda ali
uzbrzane iz pjene

prije vremena oslobađaju
strak od zasluna
i smrtonosnu geometriju trigonocefala
za moj san s nogama sata što zaostaje
za moju mržnju potopljena tovara
za mojih 6 divovskih stabala iz Tasmanije
za moj dvorac od glavā u Papuaziji
za moje sjeverne zore moje sestre moje dobre
prijateljice
za moju prijateljicu moju ženu moju otariju
o, vi sva moja čudesna prijateljstva, moja
prijateljice, moja ljubavi
moja smrti, moje zatišje, moje kolere
moje mjesecaste rime
moji hrtovi
moje sljepočiće proklete
(i rudnici radiama zakopani u morskome bezdanu
mojih nevinosti)

prsnuće zrnasti
i jastice ptica
i kubni metar zvijezda
biće običan naziv za ogrjevno drvo
skupljeno u naplovinama vena noćnih pjevačica)
u 51. minuti posljednjeg sata
nevidljiva balerina pucaće u srce
s crvenom paklenskom topovskom tanadi i
cvijećem prvi put
zdesna dani bezmesni bez očiju bez nepovjerenja
bez jezera
slijeva pozicijske vatre dana ukratko i lavine
zastava phimose bijelih zuba žute groznice
biće podignuta za vrijeme neograničenog trajanja
požara guštare bratstva.

(Preveo Drago Ivanišević)

Karl Sandberg

JA SAM NAROD, SVETINA

Ja sam narod — svetina — rulja — masa.
Znaš li da su sva velika dela na svetu ostvarena
zahvaljujući meni?
Ja sam radnik, pronalazač, tvorac hrane i odela
za čitav svet.
Ja sam svedok istorije. Ja rađam Napoleone i
Linkolne. Oni umiru.
A ja onda stvaram nove Napoleone i Linkolne.
Ja sam tje za setvu. Ja sam livada koja podnosi
mnoga oranja.
Strahovite oluje prelaze preko mene. Ja za-
boravljam. Najbolje što imam biva is-
sano i utrošeno. Ja zaboravljam. Sve osim
Smrti obraća se meni da rađim i predam
ono što imam. A ja zaboravljam.
Katkad zarežim, prodramam se i prospem koju
kap krvi da istorija to zapamti. A onda
— zaboravljam.

Kad ja, Narod, naučim da pamtim, kad ja,
Narod, upotrebim pouke jučerašnjice i
više ne budem zaboravljao ko me je lani
opljackao, ko me je izigrao — onda se u
čitavom svetu neće više naći niko da kaže
ime „Narod“ sa trunskom poruge u glasu
ili sa jedva primetnim osmehom prezrenja.
Svetina — rulja — masa — onda će stići gde
treba.

(Preveo Dragoslav Andrić)

linija humanizma
gorkoga

Iskazivao je Gorki još na početku svog rada, kad se prihvatilo umetničke misije, jedan osoben, formiran humanistički stav prema čoveku i for-sirao kroz njega, patetično, do- duše, i romantičarski, ali snažno i celovito, jedan oblik čovekovog puta u život, jednu konstantu neminovnosti i izlaza, ako hoćete, ali jedan put veličanstvenih i tvrdih linija, najdostojniji od svih mogućih, čiji je izbor u leglu čovekove volje, u njemu samom. To je najmarkantnije otečevljeno misao o uzdignuću ljudskog intelekta i njegovim domaćajima. On je tu dobio razmere koje se izjednačavaju sa njegovim postignućima u preuređenju materijalnog sveta: postao je, jednom reči, sila stvaralačke akcije i njen izraz, ono što u vrhunavim momentima prevladuje i preteže ka očevočavanju stvari i odnosa na zemlji, što nastupajućim vremenima beleži trag svoje vekovite misije, isuviše širok i istorijski obeležen da bismo se mogli prevariti u njemu i isuviše jednostavan da bi mu manjkala lepota. Gorki je hteo uzlet, to je najbitnije reći za njega, hteo je poput romantičara veličanstvenu nadoknadu za onaj napor koji se nitim drugim nije platio sen velelepnošću borenja. I kad je računao sa pobedama imao ih je mnogo pre svršenog akta, u procesu dokazivanja sebe, svoje životnosti, toplote krvi, imao ih je u intenciji volje pred samocfirmisanjem, upravo baš u unutrašnjem opredeljivanju za ekstremnostima podviga koji prestoje. On je pesnik revoluta, nespunane pobune svetski, uvek u problemima egzistencije, ali je i propovednik pobeđe, jer bio je zaista dočuben i da daje odgovore. Gorki se nije gubio u svojim tezama nego ih je izvodio na čistac, iskazujući dosledno svoj ljudski nemir, sav u potvrđivanju života trenutnog i budućeg, bez senke sumnje u pobedonosni hod dolazećih, jer, bio je, pre svega, širina ljudske sudbine,

teško iskušena, možda više nego kod svih drugih koji su se prihvatili propovedništva, više od Tolstoja, od Cehova i Gogolja, koji to i nisu bili u pravom smislu, jedna širina shvatanja čoveka ravna širini Dostojevskoga, samo u drugom planu osvetljavanja, upravo kao njena antiteza, kao njeno lice, (ne kao nalitje), kao jedinstveno viđenje koje je iziskivalo hrabrost shvatiti ga i pretvoriti ga u princip spoznajne aktivnosti, predati mu se do dna, respirajući najljudskije kvalitete u sebi. To je poziv ne toliko po poetskoj koliko po ljudskoj liniji, poruka čoveka koji tenotu svog doživljaja pruža još vrećim usnama, reč koja obećava. Ne može mu se nikad osporiti toplina reči koje je uprkos svemu bacao u svet, ali, Gorki je više od svega — vera, vera u postojeće mogućnosti, iskra verovanja u

da se spirala zavija sve brže, brže obistinjenju zakona koje je on primio kao merilo čovečanskog u sebi, brže ususret obračunima koji prestoje. On je od onih kojima je neumitnost izvrsna, u mnogome i vojnik bure koju je nagovestio: ne postoji za njega drugih pitanja sem onih koje je sam postavio. Gorki voli, ali njegova je ljubav radosno pozdravljanje akcije, smisao za uživanje u sukobe, u pokret; i kad voli i kad veruje, on je obuzet igrom stvarnosti i senki, na granici gde već ritam dolazećeg silovitije zahvata stvari u oscilovanju, gde ih već osvaja. Njegova je ljubav afinitet prema zakonitosti kretanja, reznatno nastojanje sebe; ona je vezana za ljude i ljudsko jer se tu maksimalno ispoljava svemirska harmonija, jer se tu iskrenje obrazlože smislom postojanja. Njegovo verovanje, isto tako, započinje svoj smiravajući zaokret ljudskog u čoveku, tek na prelomnim momentima ustrojstva stvari: kad učinjeni napor sam po sebi znači suštinu egzistencije, punoću njenu i smisao. Gorki je pronašao taj smisao i zato je bio širok da voli i da zahteva preuređenje stvarnosti na svojim sopstvenim principima.

I Majakovski je tokom svog pevanja „na sav glas“, pre- stavljao mukli revolt na stihij- no kretanje ljudstva. Hteo je i on da se riskantni intenzi- tet udvostruči i hteo da se u porive ovog našeg živovanja unese što više eksplozivnih skokova, što više ritmičke ne- ujednačenosti. Iako pravi vol- nik revolucije i parolaš, intim- no se zvao sa suviškom snage. Otuda ona žednost za vanmi- šičnim doživljavanjem i pohot- ljivo iziskivanje vanrednih si- tuacija; njemu nedostaje pro- storna širina za oprobavanje se- be; — jači je za hrabrost od života. Jer humanizam je bes- poštedno davanje sebe. To je privilegija neiscrpnih, onih ko- ji imaju sposobnost da stvaraju život.

I naš Davidović je takav kad gorolomno progovori svoj po- malo obesni unutrašnji sti- mung, kad u reči pretvori tre- nutak predumisljaja pred sve- tom uokolo. Njemu uspeva da se iskaže i da ugrabi pravi tre- nutak, kad čovek-jedinka sam po sebi postane ravan kosmosu, zame uz name e njim ih, na suprotnoj strani borenja. Nje- gov je čovek nebljen energij- om, sav u raćima da ih go- vori i sav pred učinkom su- protstavljanja, ne znaš da li mali ili veliki svet, ali pun mutnih ekstaza i oštre svesti o sebi. Njegov je čovek to: stu- bovi volje i poverenja, vrato- lomija časti, miškost u naravi- ma i u nadanju; nesalomljiva trska koja misli i kreće se sop- stvenom vatrom. I ne samo što je njegov čovek živ nego je i vekovit: on tekav traje od postojanja po nesuvislim zak- onima života i uvek je nastavl- ljaj iskonske iskrene, njen tumač i vrač-pogađač, leglo jedinstva suprotnosti. A to treba reći uprkos, kao živu metafizičku istinu, to samo umetnici mogu da kažu.

Neka nespোরазum o huma- nizmu ne bude u suštinskim svetovima umetnika. Nije on tu. On je u linijama koje se mogu obrazovati na svetovima ko'e su oni stvorili.

Zapanji, recimo, dubina oka Dostojevskoga ili Prusta, čini vam se u trenutku da imate posla sa istinama koje su do- stupne samo geniju, čini vam se da je posao apostolstva to što oni govore, pa se i zaprepa-

(Nastavak na sled. str.)

olga jevrić

projekat za spomenik palim borcima

olga jančić

narikača

stite otkrivajući čovekovu (i svoju) vezanost za objekte ponekad okružene čak i mističnim oreolom, vaskoliki svet vam se učini sav u sponama nevidljivim i tajanstvenim, vidite čoveka kao neispitanu tammu dubinu i osetite možda i strah ako ste previše tražili sebe. To je normalno; niste ih doživeli ako nije tako. Čitate, naprimer, Sartrov prvi romanesce i osećate mučninu, gotovo organsku, čitate Karmija i živite u opesiji da je vaš grad zakružen i blokirana, da ste stranac... Umetnost reči došla je dole da može skoro potpuno da nam nameće preokupacije. To je, svakako, njen uzrast, adekvatan, verovatno, onom u nauci, ukorek s njim, ako se koraci nauke i umetnosti mogu meriti. To su se možda po prvi put sustigle u ovom vremenu te dve oblasti ljudskog uma: nauka je učinila podvig u osvajanju materijalnog sveta, došla do najstijanjih njegovih čestica, a umetnost je izvršila prodor u

čoveka, razbila ga isto tako do u najskrivenije agense vitaliteta. I obe one za sadašnjeg čoveka znače opasnost. Naime, to je opasnost, ali ne i pogubna: — isušije je čovek lukav da bi sam sebe ubio. Interesantno; ovo je jedan od najvećih paradoksa u istoriji: svemoć, takoreći, čoveka, onog koji je stvorio nauku, koji se već takmiči sa samom prirodom i totalna obesnaženost onog pod psihološkim nožem... A stvar je u linijama kojima se zagazio i u uslovima najpre, svakako, — ali mnogo tu ima inertnog, nadovezanog, prikalemljenog: — nije Sartrovoliko odraz života u kapitalističkom sistemu koliko izraz svojih filozofskih teorija. Zašto Hemingvej nije nešto slično? I Džek London, zašto je na drugoj obali Prusta? — Sem psihofiziološke konstitucije postoji još i duh kojim se pisac napaja i vaspitanje (samovaspitanje) koje stiže. A umetnost je oduvek bila pomalo oportunistička, oduvek ka slabijim

stranama čovekovim. Jer, mogla je tamo da nađe odziv i primljenje u sapatništvu, ako je život to a ne nešto drugo.

A Gorki je, dolazeći u literaturu, značio revolt svesti i svesnosti, novu, drukčiju reč, skoro nekazanu od antičkih vremena, od Homera još, značio ujedno i poetsku ankarnaciju vedrine materijalizma, novo, istinito obećanje smrtnima. Izlaz za čoveka, koga su tražili umovi, on je našao ne u transcendentalnim izletima fantazije i ne u rezignatnim podređivanjima sudbini, nego tu, na licu ove zemlje, u lepoti borjenja i suprotstavljanja, u izgaranju nad sopstvenim uzletom. On je unekoliko izvršio prometejski posao: nije, doduše, ukrao vatru i pozajmio je ljudima, nego im rekao da je već imaju, da zbog nje nose ljudska oblička, otkrio im u jednom jedinom kriku slobodne ptice, vesnika bure, koja je simbol socijalne revolucije ali i opšte ljudskog progresivnog koraćanja, nezamenjivu lepotu, lepotu dinamike, pokreta — strast života. Otkrio im nit koja čini smisao postojanja i njegov šarm. Pripadao je isušije životu da bi bio savetodavni filantrop, ili dobrotvorno nastrojani optimist, bio je i ostao gorki izdanak u simetrali jednog prevratničkog doba, onaj koji je ugrabio momenat da iskaze pobeđnički krik najtežeg i najriskantnijeg u ljudskom, ali ikarovski veličanstvenog i blistavog, u mrklu noć kad je ohrabrujuća reč vredela više nego ista. Neka je to i istoriska nužda ali on je taj posao obavio: spoznajno je prepustio ljude same sebi, otvorio im najzad ta vrata koja zahtevaju hrabrost, i u tom momentu umetnost je, valjda, prvi put potpuno stupila na pozicije dijalektičkog materijalizma i postigla otelevljenje jedne od njegovih koncepcija.

Podvig je tu nesumnjiv i sasvim dostojan teze, nemejljivo značajan da bi se upoređivao po umetničkoj snazi. On je ono afirmativno, frapantno, teško, što predstavlja jedan vid i jedan oblik saznanja: do beskrajnosti potvrđen, stimulativan i pun stečene lepote. Nije Gorki čoveka proglasio velikim, svemoćnim, divom; rekao je samo: „Čovek — to zvuči gordo“, a mislio je na njega kao na sićušnu ustrephtalu biljku koja se uspravila i nosi klice budućnosti u sebi, kao na oblak sa neuništivom životnom iskrom. Znao je za tragediju oborenog albatrosa ali je verovao u njegov podvig. To je bezumlje verovanja i to bezumlje je poezija — draž života.

Video je čoveka kao što ga je i Homer video, sa večitim prokletstvom na putu u zavlačajni mir, kobno osuđenog na odiseju. Gorki ne pretpostavlja život u nekoj optimističkoj konstanti, njemu je takav život neprijemljiv i stran, on ga sagledava helenski, antički, bez nadgrađenih opterećenja destruktivne prirode, gotovo do elementarnosti ogoljen, suštinski. On je to: pobjeda kretanja i progresa, i pobjeda dinamike nad mirom i nad mrtvilom, isto kao u Odisejevom lutanju, gde se pobjede nižu daleko van povratka, na tvcama potonuća. Naš jedan pesnik, koga je to mučilo, pitao se: „Šta je radio Odisej kad se vratio kući?“ i napisao dugačku pesmu o tome, jednako nagadajući šta je on mogao da radi, pa ni sam on nije „odgovor dao“. Jer mu to, uostalom, nije ni bio cilj, nego je taj problem i dalje ostao da nas draži hepiendom koji obavezno želimo na koncu svake sudbine. A mnogi misle, opravdano, da je tragedija Odisejeva — povratak, da je njegov čin time bio završen. Svedjelo, ali je Homer opevao prokletog Odiseja, onog koji je imao da se bori sa prirodom i božanstvima, sam, u tudini, i stari pevač je verovatno najbolje umeo da proznanje motiv dostojan svog du-

(Nastavak na 16 str.)

Jure Kaštelan

KONJIC BEZ KONJIKA

I

Lako je moru biti more. I nebu blistati. I livadi cvasti.

Ti si nošen morem nosio more ljubavi
Ni jedan jablan tako visok, tako ponosan, čitak.
Ti si nošen morem nosio more ljubavi
Ni kamen tako krilat ni litica tako stamena,
Ti si nošen morem nosio more ljubavi
Maslina u čempres, čempres u grč, loza u fank uwire.

Ti si nošen morem nosio more ljubavi
Pokrov mrtvački dan je tvoje smrti. Sunce narikača.

Ti si nošen morem nosio more ljubavi
Stakori i crvi neće te gristi. Tvoje celo uznosito.
Lak plemeniti.

Ti si nošen morem nosio more ljubavi
Jer si rođen da umreš, jer si mrtav da živiš u srcu i u pjesmi.

Ti si nošen morem nosio more ljubavi
Jer ti si nošen morem nosio more ljubavi.

3

Čujem korake. Kas konja. Zueket koptta.

Prikaze straha krešte krilima
Miris u sapima. Grbe između sunaca.
Miševi se proždru u tamnini
Čujem glas. Ponornice u jednom slapu šiknule.
Prikaze straha krešte krilima
Svijetle vatre kao sni nesnaitni a budni.
Miševi se proždru u tamnini
Čujem šapat. Čovjeka čujem. Njegovu dol.

II

On je žit
On živi
On je sunce koje svima sija
On je žit
On je život koji se uvijek rađa
On živi
On je ljubav u srcu čovjeka
On je žit
On živi

DREVO NAD OBAL

Drev nad obali sklonjeno
ne šumi. — Ko da posluša
neka j in da strni. —
Kam strmiš ti?

Ko da besede rastó iz
tišine — iz svetišča
harmonij — tih, tih
se morja gladine.
In ti?

Nekdó je, ki govori
za bregóvi. Nekdó,
ki so mu poslušni vetróvi,
in moja upórna duša
je mirna sedaj,
ne vem zakáj.

Srečko Kosovel

Kosta Racin (1909—1943)

PEČAL

Nema li život, nema li
ljubov za život golema,
ljubov za život čovečna
u vija gradi argatski!

Nema li srce — nema li
srce — na srca srce,
srce — širni široko

srce — dlabini dlaboko —
cel svet da zbere, pa da e
za vija gradi malečko?
Nema li bel den, nema li
den da e nad denovite,
den da e na argatite —
den solnce višen visoko,
den — more širen široko,
solnce da zapre, da stoi
i vremeto začudeno:

srce to puča obrači,
i pliska známe alovo,
srce to se otvora
i širi širno široko —
celiot svet da zagrne!

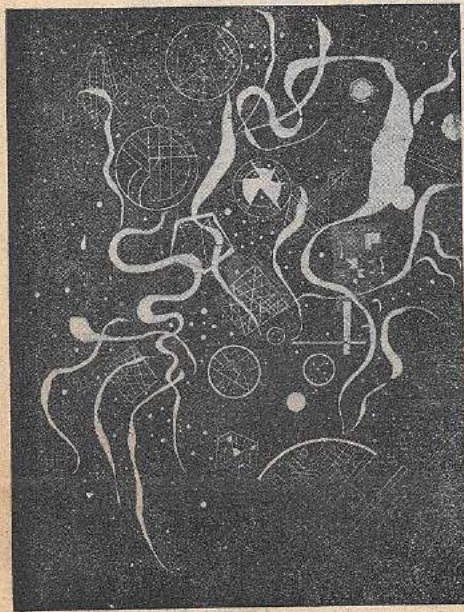
borko lozeski

freska o nob-i

uz jednu dobrodošlicu

Više nego ma koja edicija u lakiranjem i čak netačno („šanas (ne izuzimajući dakako ni onu koju je Nolit posvetio isključivo antologijama) PRVA ZBIRKA Matice srpske ima pravo i obavezu da bude reprezentativna. To najpre zato poezije mladih uspeva da bude objavljen stampon; što se izbor i odobr (uz kritičnjume evidentne a ipak dovoljno elastične) nameće kao osnovna, suštinska nužnost: što osobito u ovom gradu valja otvoriti i oči i sva čula da se preko primitiv-

vasilij kandinskij

pokret

tivne formule (uostalom vrlo komotne) o „vojvodanskoj“ literaturi ne ispile najordinarnija palanačka poslovanja sasvim neltiterarne vrste i porekla; što je baš ovde; na stupcima ovog mesečnika, na brojnim seansama i mašinskim Tribine mladih, u njenom izložbenom, razgovornom i — od nedavno — dramskom salonu svedjelo da li uzneseno ili jerosno, ponosno ili neskoromno, odrešito ili zbunjeno već toliko puta ponovljeno i nikad valjda bespredmetno da u ovoj zemlji ne mogu da opstojne „regionalne“ literature zadovoljne u sebi i sobom, presrečne što ih niko ne uznemirava, što su u svome kraju jedine i što su samonikle jer su izolovane (dakle: provincijske).

Bili smo, nažalost, vrlo nemalo zatečeni kada smo se tu negde suočili sa „pesničkom reprezentacijom“ koju je pod svoje okrilje uzela najmlada edicija Matice srpske. Oglasaena nevesto, neodgovorno, konfuzno sa nepotrebnom željom za

svedočile da se sveta redakto- rova moć izbora ume da opredeli i za sasvim osrednja ostvarenja očevidno darovitih autora. Čak i za osrednja.

Zapanjujuće je (kako to voli da kaže anonimni autor „Dobrodošlice“) da među imenima koja ćemo ugledati na knji-

gama Matičine edicije nismo sreli imena za koja smo ubeđeni (posigurno ne samo mi) da mogu da prezentiraju naše generacije a koji iz više sasvim osebenih razloga nemaju štampari knjiugu iza sebe. (Petar Pajić, Vladimir Stojišin, Marija Čudina, Stojanka Grozdanov, Mirjana Stefanović, Jasna Melvinger, Nada Iveljić, Damjan Malešev, Petar Popović, Vera Srbinović, Zvezdan Jović, Dušan Maksimović, Vladimir Milarić, Radomir Rajković, Mirjana Vukenirović, Branka Šušić, Lujko Danonjić, Branko Diklić, i dr.). Da li bi ovakva situacija bila moguća kada bi se pomenuti autori samo u jednom generalnom a ipak ne baš površnom poređenju stavili prema onima koji će uskoro da dobiju knjige odlično i zaleta na jugoslovenskom nivou opremljene. Citav niz pitanja se sasvim prirodno, takode nameće: da li se radi o redakto- rovoj totalnoj neobaveštenosti o stremljenjima i fenomenima savremene jugoslovenske poezije ili se radi o uverenju da će slučajna priticanja rukopisa (sveto i neprikosnoveno poštansko sandučel) da bude daleko bolji i uspešnji katalizator nego smišljeno upućivanje poziva piscima od vrednosti.

Smatrali smo i smatramo još uvek da jednu takvu ediciju može do njene pune mere da dovede jedino ekup dva ili više redaktora (jedan odbor ako hoćete) koji će imati i više uvida, i više radoznalosti, i više sluha za takvo različite, raznovrsne boje i zvukove ljudi koji po svojim džepovima i u svome glasu pronose prve zbirke pesama, od današnjeg kor- milara njenog. Takođe nam se čini da se u ovoj čitavoj stvari ne radi toliko o neposredovanoj afiniteta koliko o potpunom odsustvu kritičkog duha (slučaj Stanimira Urdarevića ilustruje ovo tvrđenje iz jednog naročito aspekta).

Nas lično nije fascinirala činjenica da pesnika „samo u Vojvodini ima preko stotinu“ (čvrsto verujemo da baš u ovoj pokrajini ima i na hiljade ljudi koji pišu pesme, ali dobro pamtimo da je u literaturi našeg jezika kvantitet bio i na strani Matije Bana), već ne prestaje da nas zabranjava da urednik već i iz tolikog broja nije uspeo i nije umeo da izvuče bar nekoliko pesničkih fizi- nomija. Mi znamo za njih i nastojaćemo svim raspoloživim sredstvima da ih iznesemo na dnevno svetlo. Da li će nam neko pomoći u tome?

marginallija

Riječ je sika. Razvitkom jezika dolazi do pomoćnih riječi, do riječi koje nisu sika, ali su još uvijek čorče ili tabanije vezane uz stiku. Ljudi upotrebljavajući riječi troše ih, riječi postaju otrcane, postaju banalnim sredstvom da se ispuni težina tišine. Ljudi od pera daju riječima injekcije vital-

nosti. Zato je autentičnost stajna prisutna samo u čovjeku, piscu, koji svaku opipljivu riječ doživi sa svih pet čula.

Mnoge stranice naših časopisa prepune su metafora iz kojih izbija hokus-pokus elokventnost. Metafora cerebralno šuštanih ili još gore sasvim robotskih, slučajnih. Te su riječi žalosne kao ribe izvučene mrežama na pjesak. Te riječi imaju i njihovo blještavilo, ali nemaju okus upravo pobijeđenog života. Iz tih riječi zapa- huje začah ustajalosti. Citanca obuzima tjelesna gadljivost, pritisak u grudima, umor kod čitanja mrtve pjesme, priprijetke etc. Upravo ovdje leži jedan od razloga zbog kojih književni časopisi imaju i ovdje skučen broj čitalaca. Kod mnogih pisaca osjeća se umor od života. Lijenost, da se svakim danom riječi provjere sa svih pet čula. Došlo se do artizma, do estetiziranja. Piše se proza monotona, shematična, pjevu se poeziju kretkasta kao mrežica kristala.

To je osnovni utisak. Umor. Umor. Umor.

S druge polutke naših književnih časopisa, nešto manje naseljene, progovara se putim nabrekliim riječima, kod svake upotrebe rođenim iz plodota života. Čitajući takva ostav- renja nameće se misao, da je garancija za uspeh naše književnosti čulnost, osjetljivost da se iz gomile riječi izabere upravo one koje imaju svježe crvene škrge.

(Septembar 1957)

GODIŠNJICA

Alfonso Gato

Pamtim te dane: u neproniknuta jutru, kada je oda sna budio naš užas što smo ostali sami, ja slušah nebo poput mrtva glasa. I već mi je svijetlo mrtvima neznanu, kraj prozora, gladilo čelo, po kosti ostavljalo trag snoga vječnog sna. Nigde krak ljudski da se čuje, ništa — jedino snijeg — a svi bijahu živi i plakahu za onim zidom; tišina je potocima upijala plač zemlje.

O, Europa se, sleđena u sreću, nikada neće zagrijati. Sama će, s mrtvima, što za uvijek je ljube, bijeliti se, bez granica, pod jedinstvom snijega.

— Tamo gdje moja poezija ostaje dnevnik, tamo gdje se ja ne prikazujem kakav sam (sa stvarnošću svakoga minuta, ali u najvećoj nepomirljivosti samoga sebe, ja posred drugih, u funkciji drugih) ono što nazivamo čovjekom: tamo gdje sam maglovit i smeten odviše smionim aspiracijama, tamo se očituje moja nemoć i moja krivica: svi smo mi grešnici; ali, što više nastojimo da to zaboravimo kitez se superiornošću u kojoj drugi ne mogu sudjelovati, sve više tonemo u grijeh. Svi smo mi odgovorni za život drugih...

(S italijanskog prevue Ivo Franješ)

petar milosavljević

linija humanizma gorkoga

(Nastavak sa 13 str.)
Da li je bio srećnik ili nesrećnik zbog svog ahasverskog prokletstva — to će rešavati ljudi već prema afinitetima sopstvene sudbine i, kako ko, mišleći daleko od sebe o vanrednosti njegovog prokletstva. Izvesno je samo da je taj osuđeni putnik bio puniji od drugih, pun unutrašnje čistote i hrabri podanik svoje volje i svog sna. A Gorki je i hteo čoveka koji će biti to, još hrabrije, možda, kao Ikar, nekog koji oseća divlju radost što može da prospe snagu i da mu to bude opanost sobom i svetom. Mogao je da postoji i takav čovek — zar ne? — koji je imao toliko veliko srce da ga je zapalio drugima da osvetli put? Ili čovek koji se radovao idući burama ususret? — Gorki ga je takvog pretpo-

stavio, našavši maksimum lepote u njemu.

Humanizam je predosećanje dolazećeg, mladost i snaga. Humanizam u antička vremena, humanizam u Danteovo i Gorkovo vreme — uvek u blizini očekivanog, bure koja će neminovno granuti. To je širina jagih, punih unutrašnje čistote i kih, onih koji moraju dobiti hrabri podanik svoje volje i jer nemaju šta da izgube. I individualno, isto: širina onih koji mogu da daju, jer su tvorci: sudbine, njeni ljubavnici i uvek gladni skorog, na pomoću. Oni ubrzavaju hod istorije i obeležavaju pravac očima sposobnim da vide. To su začin i našim duhovnim vidicima; bez njihovog viđenja život bismo pretstavili kao bezbojnu liniju kojom se treba otkliznuti do kraja.

Petar Milosavljević

saopštenje

čitaocima i saradnicima

IZVINJAVAMO SE ČITAOCIMA I SARADNICIMA ZA OVAJ DUGI PERIOD NEIZLAZENJA LISTA. PROMENA ŠTAMPARIJE JEDAN JE OD NAJBITNIJIH RAZLOGA ZAKASNENJA. MOLIMO SARADNIKE DA SVE PRILoge UBUDUĆE SALJU ISKLJUČIVO NA ADRESU: REDAKCIJA „POLJA“, NOVI SAD, M. GORKOG 20.

MESERNIK ZA KULTURU I UMETNOST / GODINA III 1957 BROJ 26-30 / UREDNIK: IVAN HORVAT, BOGDANKA POZNANOVIĆ, DEJAN POZNANOVIĆ, DRAŠKO REDOP, FLORIJA STEFAN / OD GOVORNI UREDNIK: FLORIJA STEFAN / UMETNIČKA OPEBMA: IVAN HORVAT / VIZITETI I POGODNICA POZNOVIĆ / LIST IZDAJE: PR. G. BEBES, R. G. M. S. A. D. MAKSIMILIAN GORKOG 20, TETKULI RAJGIN KOD KARNOLNE BANKE 560 T-514, TELEFON 15-9, NOVI SAD SLOG I ŠTAMPAR: ŠTAMPARIJA „ZMAJ“, N. SAD REDAKCIJA I ADMINSTRACIJA: NOVI SAD, MAKSIMILIAN GORKOG 20, CENA PRIMERKA 20 DYN, GOD. PRETPLATA 200 D.